

**Àmbits de la Intervenció Psicosocial. Infància,
Famílies i Envel·liment**

Codi: 42587
Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
4313402 Recerca i Intervenció Psicosocial	OT	0	1

Professor/a de contacte

Nom: Sergi Arenas i Guarch

Correu electrònic: Sergi.Arenas@uab.cat

Equip docent

Maria Belen Albizu Soriano

Sergi Arenas i Guarch

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: espanyol (spa)

Prerequisits

No s'estableixen prerequisits i/o coneixements previs per al seguiment del mòdul.

Cal tenir en compte que l'assistència regular és important per al seguiment del mòdul.

Objectius

- Conèixer els conceptes fonamentals que caracteritzen els àmbits d'estudi: Famílies i infància en situació de dificultat social; i envelliment i qualitat de vida
- Analitzar els marcs jurídics actuals que regeixen els àmbits esmentats
- Identificar les polítiques i programes d'intervenció que es practiquen en aquests àmbits
- Conèixer i reflexionar sobre les desigualtats de gènere implicades en els àmbits tractats
- Conèixer les eines de diagnòstic, implantació i avaluació en projectes d'intervenció en aquests àmbits

Competències

- Defensar arguments i justificar una idea amb claredat i precisió, duna manera apropiada al context, valorant les aportacions d'altres persones
- Identificar, relacionar i aplicar conceptes, teories i perspectives en l'abordatge teoricopràctic de la realitat psicosocial
- Que els estudiants tinguin les habilitats d'aprenentatge que els permetin continuar estudiant, en gran manera, amb treball autònom a autodirigit
- Seleccionar, dissenyar, adaptar i aplicar instruments de descripció i diagnòstic de fenòmens i problemàtiques psicosocials que contribueixin al desenvolupament i a l'avaluació de plans i programes d'intervenció psicosocial.
- Tenir coneixements que aportin la base o l'oportunitat de ser originals en el desenvolupament o l'aplicació d'idees, sovint en un context de recerca
- Treballar en equip i generar sinergies en entorns de treball amb diverses persones que treballen de manera coordinada i col·laborativa

Resultats d'aprenentatge

1. Analitzar casos pràctics dels àmbits estudiats
2. Defensar arguments i justificar una idea amb claredat i precisió, duna manera apropiada al context, valorant les aportacions d'altres persones
3. Descriure diferents marcs teòrics i pràctics dels àmbits de la intervenció psicosocial: Família, infància i tercera edat.
4. Que els estudiants tinguin les habilitats d'aprenentatge que els permetin continuar estudiant, en gran manera, amb treball autònom a autodirigit
5. Tenir coneixements que aportin la base o l'oportunitat de ser originals en el desenvolupament o l'aplicació d'idees, sovint en un context de recerca
6. Treballar en equip i generar sinergies en entorns de treball amb diverses persones que treballen de manera coordinada i col·laborativa

Continguts

- Famílies i infància en dificultat social: Models explicatius de les situacions de dificultat social. Factors de risc i de protecció. Vulnerabilitat i resiliència. Nous models familiars. Maltractaments intrafamiliars
- Famílies i infància en dificultat social: Marcs jurídics del camp de la infància, la joventut i la família
- Famílies i infància en dificultat social: Plans dirigits a la protecció de la infància i al desenvolupament harmònic del sistema familiar
- Envel·liment i qualitat de vida: Construcció cultural de l'envelliment. Autonomia i dependència. Processos de participació de les persones grans
- Envel·liment i qualitat de vida: Marcs que regulen el camp de l'envelliment i la dependència
- Envel·liment i qualitat de vida: Programes específics per a persones grans

Metodologia

Es combinarà diferents estratègies metodològiques:

- Presentació de continguts per part del professorat amb discussions dirigides a l'aula.
- Activitats supervisades: Seguiment del procés de cerca i anàlisi d'un article científic relacionat amb cada una de les dues àrees de coneixement tractades.
- Activitats autònomes: Cerca i anàlisi del marc teòric i d'intervenció dels articles seleccionats, i elaboració d'un informe sobre l'aplicació del mòdul al procés del TFM.

La plataforma virtual és la via de comunicació de l'assignatura. És responsabilitat de l'estudiant accedir de manera regular per informar-se dels continguts que es publiquin.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Classes magistrals i discussions grupals	30	1,2	1, 2, 3, 4, 5, 6
Tipus: Supervisades			
Seguiment del procés de cerca i anàlisi d'articles científics relacionats amb les àrees de coneixement.	22	0,88	1, 2, 3, 4, 5, 6
Tipus: Autònomes			
Cerca i anàlisi del marc teòric i d'intervenció de 2 articles -1 per cada àmbit-	54	2,16	1, 2, 3, 4, 5, 6

Avaluació

L'avaluació es realitza de forma diferenciada per cada àmbit. Les competències seran avaluades mitjançant avaluació contínua, basada en la realització dels següents treballs obligatoris:

- 2 informes grupals sobre un article científic (un per cada àmbit tractat).
- 1 Informe individual basat en l'elaboració d'un informe sobre l'aplicació del mòdul al procés del TFM

Totes les evidències es presentaran tant en persona com a la plataforma virtual de l'assignatura.

Les setmanes d'entrega indicades són orientatives. A l'inici de curs es presentarà el calendari definitiu.

Criteris d'avaluació:

Superada: Estudiant que evidenciï haver aconseguit les competències avaluades a les diferents activitats. Haurà de tenir una nota major a 5 a les 3 evidències.

Avaluable: Estudiant que hagi lliurat evidències d'aprenentatge amb pes igual o superior a 4 punts.

Avaluable No aprovat: Estudiant que no hagi aconseguit la nota mínima de 5 en qualsevol de les activitats d'avaluació. La nota màxima global que es podrà assolir en aquest cas és de 4.9 punts.

Recuperació: La recuperació es farà de manera contínua. En el cas que no s'assoleixi la nota mínima de 5, caldrà realitzar un nou lliurament en les dues setmanes posterior a la primera entrega, o en el moment que s'informi durant l'assignatura. No es contempla la recuperació per millorar la qualificació un cop superada.

En cas que l'estudiant realitzi qualsevol irregularitat (còpia, plagi,...) que pugui conduir a una variació significativa de la qualificació d'un acte d'avaluació, es qualificarà amb 0 aquest acte d'avaluació i comportarà un suspens en el mòdul.

Enllaç a les pautes d'avaluació de la facultat:

<https://www.uab.cat/web/estudiar/graus/graus/avaluacions-1345722525858.html>

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
EV1. Informe: anàlisi d'un article científic en l'àmbit Infància i Famílies (escrita, grupal). Entrega: 30 de novembre de 2019.	40%	18	0,72	1, 2, 3, 4, 5, 6
EV2. Informe: anàlisi d'un article científic en l'àmbit Envel·liment (escrita, grupal). Entrega: 10 de gener de 2020.	40%	18	0,72	1, 2, 3, 4, 5, 6
EV3. Informe: aplicació del mòdul al procés del TFM (escrita, individual). Entrega: un cop finalitzat el mòdul.	20%	4	0,16	4, 5

Bibliografia

INFANCIA I FAMÍLIES

Barudy, J. (1999) Maltrato infantil. Ecología social: prevención y recuperación - Galdoc - Chile

BERTALANFY, L.V. (1976) Teoría General de los Sistemas. Fondo de Cultura Económica.

Bronfenbrenner, U. (1979) La Ecología del Desarrollo Humano: experimentos en entornos humanos y diseñados - Ed. Paidós, Barcelona (1987)

Bronfenbrenner, U. (1999) Growing Chaos in the Lives of Children Youth and Families: How Can We Turn It Around?, en el compendio de ponencias del Congreso Parenthood in America - Madison, Wisconsin <http://parenthood.library.wisc.edu/Bronfenbrenner/Bronfenbrenner.html#top>

Campanini, A. y Luppi, F. (1988) Servicio social y modelo sistemático. Una nueva perspectiva para la práctica cotidiana - Paidós - Barcelona

Coletti, M. y Linares, J. L. (1997) La intervención sistemática en los servicios sociales ante la familia multiproblemática. La experiencia de Ciutat Vella - Paidós - Barcelona

Cyrułnik, B (2002) Los patitos feos. Gedisa, Barcelona

Falicov Jaes, Celia (1991) Transiciones de la familia. Continuidad y cambio en el ciclo de vida. Amorrortu. Buenos Aires

FLAQUER, LI. (2000). Las políticas familiares en una perspectiva comparada. Barcelona, Fundación "la Caixa"

Garbarino, J. (2001) Por qué las familias abusan de sus hijos - Ed.Granica, Barcelona

García Sánchez, F.A (2001) Modelo Ecológico / Modelo Integral de Intervención en Atención Temprana - XI Reunión Interdisciplinar sobre Poblaciones de Alto Riesgo de Deficiencias - Factores emocionales del desarrollo temprano y modelos conceptuales en la intervención temprana - Real Patronato sobre Discapacidad. Madrid, 29 y 30 de Noviembre de 2001
http://paidos.rediris.es/genysi/actividades/jornadas/xijorp/xi_Garcia.pdf

García Sánchez, F. A. (2003) El futuro de la atención temprana - II Jornadas de Atención Temprana y Salud Mental de Castilla - La Mancha. Ciudad Real, 28 y 29 de Marzo de 2003 - <http://www.astait.org/futuro.htm>

Giné, C. (1998) El paper de la família i l'entorn microcultural en els processos d'integració, en Educar nº 22-23 - Publicacions de l'UAB, Barcelona www.bib.uab.es/pub/educar/0211819Xn22-23p119.pdf

Gracia, E. y Musitu, G. (1993) El maltrato infantil: un análisis ecológico de los factores de riesgo - Ministerio de Asuntos Sociales, Madrid

Guy Ausloos (1998) Las capacidades de la familia - Herder - Barcelona

H.V Foester (1996) Las semillas de la cibernética. Gedisa. Barcelona

HEARN, G. (1979). "General Systems Theory and Social Work" en Francis J. Turner, (edits.) Social Work Treatment: Interlocking Theoretical Approaches, Nueva York. The Free Press.

Lila, M. Y Gracia, E. (2005) Determinantes de la aceptación-rechazo parental, en Psicothema, vol 17 nº 1 <http://www.uv.es/egracia/enriquegracia/docs/scanner/Lila%20&%20Gracia%20Psicothema%202005.pdf>

Linares, J.L. (2002): Del abuso y otros desmanes. Paidós. Barcelona

MINUCHIN, S. (1974). Familias y terapia Familiar. Gedisa. Barcelona.

MINUCHIN, S. y FISCHMAN, H. (1981). Técnicas de terapia familiar. Barcelona: Paidós.

Minuchin, P., Colapinto, J. y Minuchin, S. (2000) Pobreza, institución, familia. Buenos Aires: Amorrortu.

Navarro, J. y Pereira, J. (comp.) (2000) Parejas en situaciones especiales. Barcelona: Ed. Paidós - Col. Terapia Familiar.

Roberto Pereira (2002) Familias reconstituidas: La pérdida como punto de partida. Perspectivas sistémicas - La nueva comunicación - nº 70 - Artículo on line <http://www.redsistemica.com.ar/reconstituidas.htm>

- Pereira, R. (2007). Resiliencia individual, familiar y social. Interpsiquis
- RIPOL-MILLET, A. (2001). Familias, trabajo social y mediación. Barcelona, Paidós.
- SELVINI, BOSCOLO, CECCHIN, PRATA, (1982) Paradoja y contraparoja. Buenos Aires, A.C.E.
- SLUZKI, C. (1971). Interacción familiar: aportes fundamentales sobre teoría y técnica. Buenos Aires, Tiempo Contemporáneo, S.A.
- SLUZKI, C.E. (1996). La red social, frontera de la práctica sistémica. Barcelona, Gedisa.
- WALROND-SKINNER, S. (1978). Terapia Familiar. America Norilis
- Walsh, F. (1998): Strengthening family resilience. Guilford Press, N.Y.
- Watzlawick, Beavin y Jackson (1981) Teoría de comunicación humana. Editorial Herder. Barcelona

ENVELLIMENT

- Abellán, A., y Pujol, R. (2013) "¿Quién cuidará de nosotros cuando seamos octogenarios?", en *Blog Envejecimiento en red*. Publicado: 02/09/2013
<http://envejecimientoenred.wordpress.com/2013/09/02/quien-cuidara-de-nosotros-cuando-seamos-octogenarios/>
 consulta noviembre 2013.
- Biggs, S. (2001) "Toward critical narrativity. Stories of aging in contemporary social policy". En *Journal of Aging Studies*, 15 (2001) 303-316
- Del Barrio, E, y Sancho, Mª T. (2012) "Vida cotidiana, valores, actitudes y la experiencia de envejecer", en IMSERSO (2012) *Informe 2010. Las personas mayores en España. Datos Estadísticos Estatales y por Comunidades Autónomas*, tomo I. Madrid: Instituto de Mayores y Servicios Sociales.
- Dean, M. Growing Older in the 21st Century. Economic and Social Research Council's (ESRC)
http://www.esrc.ac.uk/_images/Growing_older_21st_century_tcm8-13535.pdf
- Equipo de Estudios Cáritas Española (2013) VIII Informe del Observatorio de la Realidad Social. Empobrecimiento y desigualdad social: el aumento de la fractura social en una sociedad vulnerable que empobrece. Publicado en http://www.caritas.es/Publicaciones_Info.aspx?id=449
- European Commission. How to promote active ageing in Europe. EU support to local and regional actors. September, 2011.
- Ezquerro, S. et al (ed) (2016) ***Edades en transición, envejecer en el siglo XXI : edades, condiciones de vida, participación e incorporación tecnológica en el cambio de época***. Barcelona: Ariel
- Freixas, A. "La vida de las mujeres "mayores" a la luz de la investigación gerontológica feminista". *Anuario de psicología*, vol. 39, nº. 1, 2008, págs. 41-58.
- Guberman, N.; Lavoie, J-P.; Blein, L.; Olazabal, I. 2012. Baby Boom Caregivers: Care in the Age of Individualization. *The Gerontologist*, 52(2): 210-218.
- Guisset M.J. Cuidados y apoyo a personas con demencia: nuevo escenario. En: *Guía de Orientación para la práctica profesional*. Boletín sobre el Envejecimiento - Perfiles y Tendencias nº 34. Madrid: IMSERSO.
- FUTURAGE (2011). A road map for Ageing Research <http://futurage.group.shef.ac.uk/>
- Holstein, M. & Minkler, M. (2003). "Self, society and the 'new gerontology'", *The Gerontologist* 43(6), pp. 787-796.
- Iacub R, (2011) Identidad y Envejecimiento. En: <http://www.topia.com.ar/articulos/identidad-y-envejecimiento>

Iacub R. (2008) ¿A quién le gustan los viejos? En:
<http://www.topia.com.ar/articulos/%C2%BF-qui%C3%A9n-le-gustan-los-viejos>

IMSERSO (2005) **Cuidados a las Personas Mayores en los Hogares Españoles. El entorno familiar.** Madrid: IMSERSO.

IMSERSO (2011) "Tendencias demográficas actuales". En IMSERSO, *Libro blanco del envejecimiento Activo.* Madrid: Ministerio de Sanidad y Política Social, Secretaría General de Política Social y Consumo, Instituto de Mayores y Servicios Sociales.

Izquierdo, M.J.(2003) "El cuidado de los individuos y de los grupos: quién se cuida. Organización social y género". En *Intercambios. Papeles de psicoanálisis*, 10, 70-82.

Lavoie, J-P.; Lessard, D.; Barylak, L.; Côté, D. 2003. Quand les services facilitent ou nuisent au pouvoir des aidants familiales. *La Revue canadienne du vieillissement*, 22: 381-394.

Losada, A.; Knight, B.G.; Márquez, M. 2003. Barreras cognitivas para el cuidado de personas mayores dependientes. Influencia de las variables socioculturales. *Revista Española de Geriatría y Gerontología*, 38(2):116-123.

Organización Mundial de la Salud (2002) "Envejecimiento activo: un marco político". En *Revista Española de Geriatría y Gerontología*, 37(S2): 74-105.

Pérez Díaz, J.(2004) "Poder tener abuelos, la normalización demográfica española", *Geriatría.net Revista electrónica de Gerontología y Geriatría*, Vol. 6 Núm. 1.

Pérez Orozco, A.(2012) "Crisis multidimensional y sostenibilidad de la vida", *Investigaciones Feministas*, 2, pp. 29-53

Pérez Salanova, M. (2006) El envejecimiento sin rostro: descuidos y cuidados. En "La continuidad de cuidados en Salud Mental". Ed. AEN (Asociación Española de Neuropsiquiatría).

Pérez Salanova, M. (2008) Acción, participación y prácticas sociales: un estudio psicosocial de mujeres mayores que ocupan posiciones formales de poder. Athenea Digital. *Revista de Pensamiento e Investigación Social*, 13, 209-224.

Pérez Salanova M.(2009) "Reflexionando sobre la autonomía y la longevidad" En *Autonomía y dependencia en la vejez. Cuadernos de la Fundació Víctor Grifols i Lucas 16.* Barcelona: Ed. Fundació Víctor Grifols i Lucas. Barcelona.

Pinazo, S. y Sánchez Martínez, M. (coords.) (2005) **Gerontología: actualización, innovación y propuestas.** Pearson Educación.

Plouffe, L.A. y Kalache, A. Making communities age friendly: state and municipal initiatives in Canada and other countries. *Gac. Sanit.* 2011;25(S):131-137

Prieto, D. Etxeberría, I. Galdona, N, Urdaneta, E. Yanguas, J. (2009) **Las dimensiones subjetivas del envejecimiento.** Madrid: Instituto de Mayores y Servicios Sociales.

Rodríguez, G. (2011) "Economía del envejecimiento", en IMSERSO *Libro blanco del envejecimiento activo.* Madrid: Ministerio de Sanidad, Política Social e Igualdad, Instituto de Mayores y Servicios Sociales.

Rodríguez, G. et al. (2013). Las Personas Mayores que vienen. Autonomía Solidaridad y Participación social. Madrid: Fundación Pílares.

Rodríguez, Pilar (2010) **La atención integral centrada en la persona. Principios y criterios que fundamentan un modelo de intervención en discapacidad, envejecimiento y dependencia,** Informe publicado "Informes portal mayores", nº 106. <http://www.fundacionpilares.org/docs/pilar-atencion-01.pdf>

Rodríguez, P. (Comp.) (2010) **Mujeres. Las oportunidades de la edad.** IMSERSO.

Rodríguez, T. La atención centrada en la persona en los servicios gerontológicos. Modelos de atención y evaluación. Madrid: Fundación Pilares.

Wiles y Jayasinha (2013) "Care for place: The contributions older people make to their communities". En *Journal of Aging Studies* 27, pp. 93-101